

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 3

V Trstu, dne 20. januarja 1922.

Leto III.

PASIVNA VOLILNA PRAVICA

V zadevi pasivne volilne pravice učiteljstva nismo vsega storili, kar bi bilo treba, nismo tako nastopili, kakor je bil namen organizacijskega odseka „Zveze“. Vzrok temu so informacije, ki smo jih dobili in ki menda niso bile resnične. Poslanec Cosattini je sporočil tržaškemu italijanskemu učiteljstvu, da nimajo pasivne volilne pravice le oni učitelji, ki so plačani od občin. Tako bi torej večina slovanskega učiteljstva naše pokrajine ne bila prevarana za svoje pravo. Dasi smo imeli poldrug mesec časa za akcijo, smo ga, žal, zapravili, ne da bi se sistematično uprli krivici, ki ni na nikak način opravičljiva. Če se namreč v buržoaznih volilnih redih skuša varovati videz svobode, neodvisnosti volilca, je resnica, da ta prostost učitelja, ki ni plačan od občine, nikakor in nikjer ni v nevarnosti, če je izvoljen v občinski svet. Če sme priti državni uradnik v občinski zastop, bi učitelj tudi lahko prišel, ne da bi vlada še posebe tako ljubosumno ščitila našo... svobodo.

Toda vlada je učiteljstvo izločila brez dolgega pravnega razmišljanja, ker so jo vodili politični razlogi. O tem smo že pisali. Od ene strani ji je nadležen naš poseben položaj med ljudstvom, od druge pa jo skrbi, da bi spet utrdila takozvano državno avtoriteto, ki se ji zdi istovetna s popolno uslužnostjo javnih namestencev. Nismo nikakor tako naivni, da bi se nad tem pohujševali ali pretakali sentimentalne solze. Ne. Vemo dobro, da je politika delo sile, za katero veljajo zakoni kakor veljajo za vse, kar ustvarja priroda. A prav radi tega ne smemo dalje, ko smo v važni zadevi zamudili korake, ki bi jih morali napraviti. Če so že okoliščine krive, da nismo nastopili z vsemi sredstvi, je pa odslej naša dolžnost, da vprašanja pasivne volilne pravice ne izgubimo več iz oči ter da ponavljamo svojo zahtevo in jo podpiramo z dejanjem tako dolgo, dokler ne dosežemo, kar se nam je vzelo, računajoč na našo solzavost in resolucijsko junaštvo.

Naše stališče v tej zadevi ni bilo ravno lahko. Italijanski tovariši si s svojo polmeščansko duševnostjo in uslužnim, bolje ali slabše plačanim patriotizmom puste kratiti pravice, ki bi si jih drugi sloj ne pustil prikrajševati. Vsaj s trža-

škimi tovariši druge narodnosti ima predsedstvo „Zveze“ kaj grenke izkušnje. Zdi se, da se ne zavedajo dovolj pomena vprašanj, ki so za učitelja kot državljana elementarne, načelne važnosti. Prijatelji mirnega, pohlevnega življenja večina izmed njih in polni nacionalističnih predsodkov o manjvrednosti slovanskega učiteljstva niso hoteli slišati o kakšnem skupnem nastopu za naše državljanske pravice. Z italijanskimi tovariši Goriško-Gradiške bi bil sicer skupen nastop prejkone mogoč, toda če ni vse učiteljstvo pokrajine enodušno v svojih zahtevah, je tudi usoda stvari brzkone že naprej zapečaten. Razen tega so nam bile nasprotne politične stranke, ki jim je učitelj vedno dobrodošel delavec, ki pa mu ne morejo prepustiti v javnosti deleža na moči in soodločevanju, ker jim prav nič ne imponira s svojimi prejemki. Zato tudi niso bile pripravljene do skrajnosti za našo zahtevo, da, poedine struje so nam dale celo Urijevo pismo kot pospremnico v našem nastopu. Za naš uspeh bi ne bilo majhne važnosti, ko bi volilne komisije tolmačile določilo § 17 na ta način, da bi se pravilno izvoljeni učitelji tudi potrdili kot občinski svetovalci. Kakor pa smo videli, je šlo le „Delo“ tako daleč, da je pozvalo volilne odbore, naj bi volitev učiteljev potrdile.

Reklo se nam bo seveda, da bi bilo tako postopanje nezakonito. Kakor se vzame! Slovensko besedilo zakona je dovolj nejasno in tudi original je v marsičem nedostaten. Dejstvo pa je, da pri prirejanju zakona niso popraševali ljudstva za mnenje in dejstvo je, da se vsak zakon razvija postopno, pod vplivom resničnih razmer in pod silo vladajočih idej. Tudi volilni zakon za občine bo zapadel tej usodi, saj vidimo v njem celo prehodna določila, ki bodo danes, jutri spremenjena. Postaviti se v taki stvari na kako „zakonito“ stališče je povsem nazadnjaško in pomenja v resnici oviranje, ustavljanje vsakršnega razvoja.

Za učiteljstvo pa ima epizoda s pasivno volilno pravico še drugi pomen. Če nas bodo na eni strani potisnili s črte, moramo biti pripravljeni, da nas bodo skušali tudi na drugi. Čim manj odpora bo v naših vrstah, kadar nam bodo jemali priborjene pravice, tem globlje bodo posegali vanje. Življenje je igra sil in tiste, ki

so močnejše, izpodnašajo manjše. Čim lažje nas bodo potiskali ob steno, tem težje nam bo. Zato pa moramo braniti svojo pasivno volilno pravico po dosedanjih izkušnjah trdovratneje

in odločneje ter spraviti vprašanje prej ali slej v akuten stadij že zaradi principa.

Paziti moramo na ravnotežje, če se hočemo vzdržati!

SLOVANSKEMU UČITELJSTVU JULIJSKE BENEČIJE

Že dolgo vrsto let se bori učiteljstvo za izboljšanje svojega gmotnega stanja in za koristi šolstva. Toda ta večletni, vedno ponavljajoči se boj se je pokazal brezuspešen in brezploden, kajti pridobljeni priboljški letnih 100 do 200 lir nikakor ne odговarjajo naporom teh bojev. Neuspeh pa tiči v dosednji taktiki, ker vse, kar je učiteljstvo storilo do sedaj, je bilo le vlaganje raznih pismenih in ustnih protestov na razne naslove; drugih odločilnejših sredstev se ni posluževalo in tudi ni moglo ubrati odločnejše poti. Nobeno čudo tedaj, če so temu dosledno tudi do sedaj pridobljeni sadovi zelo skromni, če ne beraški.

Od leta 1870 do 1914 je n. pr. dež. zbor goriski izdal 7 šolskih postav, katere so prinesle učiteljstvu povprečno 350.— kron priboljška t. j. letnih 8%. Temu nasproti pa so deželne postavbe naložile učiteljstvu 40-letni službeni jarem, celibat učiteljicam in 80% moralnih in gmotnih pravic možkih tovarišev.

Tudi v zadnjih letih se z izkoriščanjem učiteljskega stanu ni odnehalo. V zadnjem času je dobilo učiteljstvo zopet moralno pljusko s tem, da se mu je odrekla civilna pravica, biti voljen v občinske zastope. To je šolska avtonomija, ki se hoče servirati Julijski Benečiji! Jasno je, da se misli z izkoriščanjem učiteljstva, ki traja že desetletja, še nadaljevati in to na čim nesramnejši način.

Tovariši, treba je priznati, da smo si tega položaja sami krivi in da odgovornost pade na nas vse! In zakaj? Zato, ker se je učiteljstvo, bodisi pri nas ali drugod, zapiralo v nekaj egoističen korporativizem, prišteva se privilegiranemu stanu in, pod vplivom bodisi narodnega šovenizma ali omejenih socialnih in moralnih preudicev, ni zmoglo zapopasti veličine in važnosti neobhodno potrebne sindikalne organizacije, to je, se ni moglo ali se ni hotelo sprijazniti z mislijo, da je tudi učitelj delavec, četudi duševni, in tako priznati zgodovinski razvoj neizogibnega razrednega boja.

Slovenski učitelji! Del vaših italijanskih tovarišev je izprevidel že pred dobrima 2 letoma, da je vsako gmotno in moralno odrešenje učiteljskega stanu nemogoče na podlagi takih učiteljskih društev, ki ne sprejmejo v svoj program principa razrednega boja in ki se, posredno ali neposredno, bratijo z meščanskimi strankami; kajti le ti ne morejo, pri najboljši volji, biti prijatelji učiteljstva in šole in to za to ne, ker bi na tak način same potisnile masi orožje v roke, katero bi se pozneje obrnilo proti njim. Današnja šola, ustanovljena od meščanstva, katere bistven namen je, netiti sovraštvo med plemeni in narodi, ne more odговarjati ljudskim težnjam, idejam in potrebam. Treba je tedaj predvsem reformirati duh ljudske šole! Naivno pa bi bilo misliti, da se doseže taka reforma s pomočjo meščanskih slojev ali takih učiteljskih društev, ki na ta ali oni način, vede ali nevede, meščanstvo podpirajo, a žal, odklanjajo vsak dogovor in skupen nastop z delavskim razredom, z razredom, ki proizvaja in trpi. Šolsko reformo nam morejo dati le delavski in sindikalni organizmi: za vzgled nam bodi Rusija, katera je prva na svetu ustanovila pravo delavsko šolo, kakršno sta si začrtala velika misleca Rousseau in Tolstoj.

Ko so oni vaši italijanski tovariši prišli do tega spoznanja, so se odcepili od tedanjih učiteljskih društev ter ustanovili svoj učiteljski sindikat, pristopivši enakočasno k delavski zbornici.

Tovariši, pomislite, če bi ne bilo mogoče ustanoviti tudi med vami oddelek takega učiteljskega sindakata in se tako združiti s trpečim, a junaškim delavskim razredom, ki se bori in umira za odrešenje vsega človeštva.

Živela mednarodna vzajemnost! Živela občina šola!

Mario Stanta.

Prip. ured. Priobčujemo to pismo tov. Stante, ki je zaupnik skupine komunističnih učiteljev s pripombo, da se principiarno strinjamo z njegovimi izvajanjimi. Imamo pa z Delavsko zbornico v Trstu in tudi z učiteljskim sindakatom take izkušnje, da nam bo treba še dokaj pojasnil o stvari. Stoji seveda, da je učiteljstvu le dvoje na izbiro: ali z delavstvom ali proti njemu! — Gotovo pa je, da iz »Zveze slov. učiteljskih društev« ne izstopimo, dokler ne bi bili prisiljeni vsled razmer v »Zvezi« sami. Vzlic konfliktom je namreč »Zveza« vendarle tvorba, brez katere bi desorientirano učiteljstvo ne moglo braniti svojih pravnih in gmotnih koristi. Smo za enotno organizacijo — kakor vselej!

IZ ŠKOLSKE PRAKSE

Higijena.

Prvi je dan škole. Deca veselo unilaze. Svuda ih imade: u hodniku, pred školom, u sobama. Sve vrvi, kao u mravinjaku. Gledaju, razgledavaju, zaviruju; pokazuju jedan drugome pisanke, risanke, knjige, pernice... Stotinu pitanja. Toliko odgovora.

Oživise mrtve školske zidine. Sad je škola ko košnica, ulište. Mlada nasmijana lica — pravo proljeće. Tek ovdeonde vidiš po koji zakrčljali cvet...; ovdeonde plaho lice, čedno, postidjeno... a onamo čak i suza zaleskala. Ulaze u razred. Seda prijatelj uz prijatelja, znanać uz znanać. Nova poznanstva bez konvencionalnih formalnosti, a koja će ipak jednom — možda! — igrati važnu ulogu na putu života.

U školi sve u potpunom redu: sve odiše po čistoći. Sve prema «propisima».

Zaredah od klupe do klupe da popitam što-šta poznate i da promotrim «novake».

Prvi pronicavi pogled ipak koješta izvidi.

Neki ponosno porazmeštiše svoja učila na ploču klupa i zadovoljno, — ponosno ih promatraju.

«A tvoje?»

«Nemam» — odgovori mi čedno dečak, oborivši glavu.

«Moja je majka siromašna, otac mi je poginuo u ratu.»

I tako zaredavši razredom naišao sam na nekoliko njih, ali izmedju svih najviše mi se svidje onaj, kojemu je otac «pao u ratu». Bio je čedno, ali čisto i uredno odevoro: vidila se na njemu skrbna majčina ruka.

Treba ih opskrbiti knjigama, pomislih. I setih se § 136. šk. u. r. i njegova nadopunjenja u nekom otpisu viših oblasti, gde se mudro piše: «Svake godine primi to ravnateljstvo pučke škole nekoliko knjiga, da se ih isposudi siromasima. Ako bi se pomnjivo postupalo tim knjigama, posjedovala bi svaka škola u par godina priličan broj knjiga i moglo bi se svake godine pomoći njima mnogo učenika. Stoji do obzirnosti tog ravnateljstva puč. šk., da se do toga dodje.»

Pa onda dolazilo je izmedju ostaloga dalje:

«Knjiga ima biti snabdjevena pečatom.» U nju ne smije učenik napisati svoje ime.» «Učitelj ju mora od vremena do vremena pregledati» i kad bi našao da koji učenik knjigu ne pazi «oduzme mu se knjiga za neko vreme, u drugom slučaju za uvek.»

Da, baš doslovno tako govorila su grupirana slova. — Što dakle? E, bogme, nema druge nego početi tim putem. Ali u duši osećao sam neko bôno-neugodno čuvstvo, koje se opiralo onim uputana. Kalebao sam. I dok sam tražio izlaz izmedju «naloga» i vlastitih čuvstava začuh kucanje. Vrata se otvore. Udje učiteljica, a za njom

poslužnik noseći čitav naramak knjiga — «onih prema § i uputana» i položi ih na stô.

Bacih i odvratih pogled od njih. Bilo ih je svakojakih, ali idealnosti «otpisa» nije nijedna odgovarala. Pa da li i može?!

Učiteljica pogleda knjige nasmeši se i ode.

Pozvah jednog učenika da ih razvrsta.

Pogledah one, koji nisu imali knjiga, a bili su siromašni. Gledali su knjige. Na licu im se nije odrazivalo veselje (znali su kome su namenjene te knjige) dapače kao da su odvrćali pogled od njih. Izbeđovali su moj pogled.

Dobro sam ih razumio.

Na licima nekih od — one siromašne dece — kao da je izbijala potištenost, — bolni osećaj duše izazvan od one hrpe knjiga, kojima su prošle tolike ruke, čiji su se tragovi vidimo mogli zametiti na koricama — na svakoj stranici. — Pa onda onaj pečat... Pa «ne sme napisati svoje ime».

Siromasi dobiše knjige... Ali knjige su ležale pred njima na ploči klupâ, a lica se njihova nisu razvedrila... Kao da ih je nešto odbijalo od njih.

Sigurno pobudjivahu u njima ono neugodno, bôno čuvstvo tragovi onih, koji su se pre s njima posluživali. I to im je valjda govorilo o njihovoj bedi, podređenosti..., o nadmoći onih, koji su ponosno, nasmejana lica, prevrćali stranice svojih novih knjiga, na kojima su bila napisana njihova imena — i samilosno pogledavali na svoje drugove.

Nisu li to sitnice, koje ostavljaju zametke budućih klica? Je li to u suglasju sa ciljem za koji škola treba da utire puteve?

Kad je svršila pouka, deca spremiše svoje stvari i odoše; spremiše i oni, kojima su bile posudjene knjige.

Drugi dan tek što sam stupio u školsku sobu, pristupi čedno k meni onaj dečak —, kojemu je otac poginuo u ratu i gledajući me postidjeno, molećim pogledom, pruži mi knjigu, koju sam mu jučer dao i reče:

«Hvala Vam, gos. učitelju, mama mi kupila novu knjigu, jer da je ovu već netko drugi imao. Mama želi da imadem čistu knjigu i da knjiga bude moja.»

Pogladio sam dete po licu. Ono se nasmije, ode na svoje mesto i radosno uze u ruke svoju novu knjigu. — Ali što da tajim: i u meni je taj čin one siromašne mame, pobudio ugodno čuvstvo, u duši sam joj povladjivao.

Ali ako se u školi, radi gajenja estetskih čuvstava i čistoće, radi higijene upućuje gojence da moraju paziti na čistoću tela, odela, pisanki i knjiga; ako već čovek imade neki prirodjeni instinkt za to, a taj se preduvet može toliko razvijati, koliko prigušiti, uništiti; onda je nužno da škola, kao gajiteljica pozitivnih uspeha, uznastoji oko ojačanja tih preduveta radi svrhe,

koja joj je namenjena. No ako škola podaje svojim gojencima knjige, kojima oni nasleduju neurednosti i nečistoću svojih predšasnika i tom se baštinom poslužuju kroz celo doba polaska pučke škole, što će postići? Postignuti će to, da će gojenci isprva nekom odvratnošću primiti takve «usluge» ali što češče će oni biti dionici takvih «milosrdja», toliko manje će oni osećati u sebi onu prvotnu odvratnost, te će napokon obiknuti i počti dalje utiranjem stazom.

P. Barth u svojoj Pedagogiji i didaktiki pi-

MOLIÈRE

Pod tem imenom je znan po vsem svetu Jean Baptist-Poquelin, največji francoski in svetovni pisatelj komedij. 15. januarja t. l. se je proslavljala po vseh kulturnih državah 300letnica njegovega rojstva. V Parizu je slavila ta dan večina francoskih kulturnih delavcev v «Opera Comique», kjer so se citirali in igrali odlomki iz njegovih del.

Po dokončanih gimnazijskih in juridičnih študijah, ki jih je končal l. 1643., se je posvetil — na veliko žalost in jezo svojih starišev — igralskemu stanu.

Sin kraljevega sobarja — pa komedijant! (kakor so ga takrat imenovali.) To je bilo, kar je žalilo njegove stariše. Da bi jim ne delal sramote, je menjal ime Poquelin z igralskim imenom «Molière».

Začetka je nastopal s svojim krogom «Illustre-théâtre», — ki ga je ustanovil skupno z igralko Madeleine Bejartovo — po pariških odrih. Namesto priznanja je žel zaničevanje in nehvaležnost. Ali Molière se ni ustrašil in ni obupal. Šel je preko tega, kakor vsak umetnik, ki mu je umetnost svetejša od ljudske slave. Šel je preko vseh zaprek in zaničevanj svojemu cilju naproti. Podal se je s svojim krogom po večjih mestih Francije, kjer se je začelo tudi njegovo pisateljsko delovanje.

Potujoč po Franciji, je spoznaval življenje tedanjega časa, prepojeno s pretiranimi navadami in vedenji.

Ko se je vrnil v Pariz, je smel nastopati v «Palais-Royal» (kraljevi palači), po protekciji kraljevega brata. Od tedaj so se igrale njegove komedije. Prva je bila «Les précieuses ridicules», nato «L'Ecole des femmes» in «L'Ecole des maris», «Don Juan», «Tartuffe», «Le Meisantropé», «Le Femmes savantes», «L'Avare» in «Le Malade imaginaire».

Leta 1673, je zbolel. Začel je bruhati kri in je umrl 17. feb. Kljub vsem njegovim delom ga niso hoteli priznati za umetnika. Duhovnik, ki je bil poklican, da ga spremi k zadnjemu počitku, se je branil priti, češ, kako naj duhovnik pokopava komedijanta. Tudi «Akademija umetnosti» ni hotela vedeti o njem. Šele eno stoletje po njegovi smrti so mu postavili spominsko ploščo.

V njegovih delih vidimo Molièra, kritika družabnega življenja. V svoji komediji «Les Précieuses ridicules», biča in smeši pretirano etiketo tedanje moderne družbe.

«L'Ecole des femmes» in «L'Ecole des maris», sta dve komediji, ki izpopolnjujeta drugo. V jasnih barvah nam podaja tu Molière sliko krivega ravnanja moža z ženo in obratno. Posebno ostro biča takratno krivo vzgojo po francoskih ženskih konviktih.

še: «Sve knjige, što dolaze od antikvarijata morale bi se u svakoj školi radi pedagoških uzroka zabraniti, uzevši kod toga u obzir i pogibelj, koja otale preti zdravlju, od bakterija što se kriju u rabljenim knjigama.» I ništa drugo? Mislim — da je još nešto, a to «nešto» već sam ranije spomenuo.

Ako živimo u doba gde demokratske ideje hoćemo da provedemo, onda nije dosta samo nabacivati se rećima, nego i misao u realnosti provesti i time ukloniti baštinjene anomalije.

«Don Juan», tretje njegovo delo, je slika, na zunaj dostojnega kavalirja, ki je pa v resnici duševno propadel in podel človek.

«Tartuffe» je delo, ki bi ga morali imenovati tragedijo. Človek, ki se utihotapi pod krinko pobožnosti v neko družino, jo začne izkoriščati in jo pripravi do razdora sebi v prid. Konec postane komičen z ozirom na značaje nekaterih oseb in njih vedenje. Ta komedija je imela velik uspeh. Prevedena je tudi v slovenščino.

Manj uspeha je imel njegov «Misanthrope». Komedija, slika tedanjega življenja. Povsod navidezno prijateljstvo, povsod spoštovanje, pri tem pa zahrbtna obrekovanja.

Zelo hladno je bila sprejeta njegova komedija «L'Avare» (Skopuh.) Tudi ta je prevedena na slovenski jezik. To je prvo njegovo delo spisano v prozi. Pokazal nam je, kako daleč privede človeka pohlepnost po bogastvu. Človek, ki je s pomočjo svojega razuma obogatel, hoče pridobivati vedno več, ali pri tem pa zabi na svojo družino, dokler ne pride z njo do preprirov in razdora.

Ena izmed njegovih zadnjih komedij je «Les Femmes savantes». To delo je iste vrste kakor prvo in marsikatera misel prvega dela se tu ponavlja.

Zadnje njegovo delo je «Le Malade imaginaire» (Namišljeni bolnik.) Tudi to imamo v slovenščini. Ta komedija je bila pisana v letu njegove smrti. Rekli bi lahko, da jo je pisal tedaj, ko je že visel nad grobom. Takrat se je čutil bolnega in je vedel, da mu ne more pomagati nobena zdravniška veda. To je satira na zdravnike in njih zdravniško umetnost.

Snov, ki jo je Molière obdeloval, je vzel iz realnega življenja. V njegovih komedijah nastopajo ljudje vseh slojev. On stoji življenju ob strani ter ga slika, kakor ga vidi. On noče nikogar smešiti, ampak pokazati hoče življenje kakršno je v resnici. Značaji nastopajočih oseb so zadeti, vse je na mestu. Ti ljudje niso živeli samo tedaj, temveč jih dobimo tudi danes vsepovsod.

Molière je velik genij, kateremu je dan velikanski dar opazovanja. Boileau ga imenuje premišljevalca. Ni vse komično v njegovih komedijah. Nekatere bi bile lahko tragedije (kakor n. pr.: «Tartuffe», «Le Misanthrope» in «L'Avare»), ali Molière nam zna dobro najti in podati komično stran vsake situacije.

Molièrova dela so tečna duševna hrana, je rekel Cankar, samo težko jih je prevajati. — Molière ima svoj jezik in svoj način izražanja.

Molière je dvignil komedijo tako visoko, da je še zdaj — po 200 letih — po velikih odrih stalno na repertoarju.

D. Dragotin.

IZ ORGANIZACIJE.

Goriško učit. društvo je zborovalo v Gorici 5. januarja t. l. Predsednik tov. Križman pozdravi navzoče učiteljstvo, 92 po številu, tov. Rokovščeka iz Tolminskega in tov. Tomažiča, ki je prišel iz Jugoslavije ter želel vsem srečno novo leto. Zelo je karal »zajedalce« učit. organizacije v goriškem okraju, ki se izogibljejo društvenemu delovanju in gledajo od strani, držeč roke križem, kako se drugi stanovski tovariši zanje bore, kadar pa pride čas žetve, hočejo biti prvi, ki bi bili za nedelavnost radi dobro poplačani. Takim tovarišem in tovarišicam se v bodoče ne bo več prizanašalo, ampak jih bomo javno razkrinkali. Dragi tovariši, le v edinosti in stavnovski zavednosti je moč, brez katere bi padel ves naš stvar v prazen nič, s tem pa tudi naši upi, naši smotri. Res, zmajati moramo z glavo in čuditi se malomarnosti takih tovarišev, videč navadnega delavca, kako pojmi organizacijo, oni pa žive le osebnim koristim brez vsakega ozira na svoje sodruge in potrebe vsega stanu. Pri vsakem našem zborovanju črpamo novih, svežih moči, da se krepko stavimo v bran razburkanim valovom vsakdanjega življenja.

Dalje je sporočil predsednik, da je bil imenovan od vlade po nasvetu slovenske stranke deželni odbor in goriške dežele ter izjavil, da bo povsod in pri vsaki priliki zastopal koristi učiteljstva. Zbrano učiteljstvo¹⁾ je z veseljem in ponosom vzelo v znanje to imenovanje v prepričanju, da bo tov. Križman, ki je doslej vedno krepko in z uspehom ščitil učiteljstvo, tudi na tem mestu podpiral težnje učiteljstva. Stavil je že pri prvi seji dež. odbora predlog, naj se pozove vlada, da vpostavi čim prej dež. šol. svet, ki bo čuval čez okrajni šol. svet.

Dalje sporoča predsednik, da smo se združili z ital. tovariši ter sklenili z njimi nekaj konkordat, da se bo enotno postopalo v gmočnih in stavnovskih zadevah.²⁾

Zahvaljuje se nadalje v imenu damskega odbora v Gorici vsem, ki so pripomogli, da je božičnica tako lepo uspela. Obdarovanih je bilo 550 slovenskih otrok.

Poziva člana okr. učit. knjižnice, naj se pobrigata takoj, da se vpostavi učit. knjižnica, ki je last vsega učiteljstva, v pravi red. Bog ve, koliko dragocenih knjig se je že pogubilo!

Vabi vse učiteljstvo, naj pristopi k »Solski matici« v Ljubljani. Naročnino srpejema tov. Marmolja. Članarina je 8 lir letno.

Posebno toplo pa priporoča naročitev »Novega roda«. Gorje, če propade ta najlepši mladinski list, temu bo učiteljstvo samo krivo! Vsak naj deluje na svoji šoli, da pridobi čim več naročnikov.

Ker je imel predsednik tov. Križman tudi važno sejo ob istem času pri »Zadružni zvezi«, se je moral za nekaj časa odstraniti, predsedstvo je prevzel podpredsednik tov. Urbančič.

Citanje zadnjega zapisnika se opusti.

Besedo dobi tov. Paljk, ki je predaval o glasbeni vzgoji s posebnim ozirom na ljudsko šolo. V svojem referatu je podal prelepih migljajev, kako vplivati na mlada otroška srca z umetniško odgojo. Moderna pedagogika zahteva tudi umetniško odgojo, ki je neprecenljive vrednosti za vsakega popolnega človeka. V referatu je povdarjal predavatelj posebno glasbeno umetnost. Glasbeni predmet bodi enakopraven del celega učnega ustroja. Vzgojiti ni le umetnikov, mar-

več ljubiteljev umetnosti, razumevajoč maso. Vzbu-diti treba v učencih zanimanje za glasbo. Tudi bodi glasbeni predmet praktično uporaben. Kar se učenci nauče, naj tudi kdaj uporabljajo. Povdarjal je potrebo prirejanja šolskih veselice.

Podal je nadalje iz zgodovine jasno sliko negovanja petja. Govoril je o raznih pevskih metodah novejšega časa, teorijo o številčni in o Battkejevi metodi. V svojem elaboratu ne zahteva v lj. šoli popevanja po notah, zadostuje, da se učenci seznanijo z elementarnim pisavo not.

Pevski pouk na lj. šoli ima namen izobraževati posluš in čut za ritmiko, vzgojiti lep naraven in plemenit glas, doseči polnodoneče, natančno in ritmično petje; naučiti po posluhu eno in tudi dvoglasnih narodnih in v narodnem duhu zloženih umetnih pesmi.

Znamenito sliko o glasbeni nadarjenosti učencev je podal referent iz svoje lastne skušnje. Učitelj ne sme trditi o muzikalični nenadarjenosti naše mladine. Tam, kjer ni uspehov, pade krivda na učitelja samega, k ine zna zbuditi v učencih zanimanja za predmet. Predvsem je treba mnogo peti, a ne predolgo.

Kako naj pojemo? Od otroka smemo zahtevati samo to, kar mu sami podamo. Otrok mora predvsem slišati. Glavni pogoj je čist glas, čisto pevanje in pravilno igranje na dobro uglašeno glasbilo. Za poučevanje predpostavlja predavatelj vijolino in to iz razlogov, ker je a) glasovna barva vijoline taka, da prevpije še tako veliko število učencev. b) Odgovarja glasovni legi in obsega otročjega glasu. c) Posamezne glasove zamoremo z absolutno čistoto prednašati. d) Učitelj mora z vijolino v roki stati pred učencem, med igranjem govoriti, šteti, opominjati in primerno naglašati. d) Instrument si vsak lahko nabavi z majhnimi stroški in ga lahko uporablja leta in leta. c) Tudi ni neobhodno potrebno, da je igralec — umetnik; glavno je, da pridobi iz nje čist pravilen glas.

Učence treba vzgajati k ritmu, izobraževati ritmični čut. Ritem je podlaga muzikalnega prednašanja.

Posebno je paziti na dihanje. Učenci naj se ne oddihajo prepogosto, ker s tem tržejo besede po zlogih z umetnimi pavzami. Obrazložil je natančno postopek pri poučevanju petja.

Na vprašanje, naj se goji le eno ali pa tudi dvoglasno petje, odgovarja: V nižjih razredih (do 4. š. l.) le enoglasno. Pozneje tudi dvoglasno. Učitelj mora že naprej pripravljati učence v to s tem, da pri spremljanju igra II. glas. Troglasno petje (posebno na enozrednicah) je luksuz, četverglasno nesmisel.

V idealno dovršenem zaključnem govoru je naglašal referent požrtvovalnost učiteljev na glasbenem polju tudi izven šole. Združujmo mladino v pevskih društvih in pokažimo krasoto lepe pesmi. S petjem bomo vplivali blagodejno na razburkano človeško srce. Estetsko uživanje je neusahljiv vir plemenitega in čistega razveseljevanja. S pozivom na tovariše, naj delajo v smislu predavanja, je tovariš Paljk zaključil strokovno sestavljen svoj elaborat, za kar je žel vsestransko pohvalo od navzočega učiteljstva.

Tov. Reja pripomni k referatu tov. Paljka, naj bi se kdaj oglasila tudi kakšna tovarišica k besedi. Ker so postala z učitelji enakopravna, naj bodo tudi enako delavna.

Ker je težavno učiti petje brez učne knjige, predlaga tov. Marmolja, naj bi goriško učit. društvo, zbralo primerne pesmice za naše razmere in dalo to zbirko pesmic natisniti. Zbral se je takoj odsek, ki bo uredil

pesmarico, ti tovariši so: Verč, Paljk, Kerda, Bratuž in Vodopivec Alojz.

Tov. Paljk predlaga ustanovitev pevskega zbora gor. učiteljskega. (Sprejeto).

Predsednik tov. Križman poroča, da bodo imeli lahko učitelji-pevci in pevke svoje vaje v prostorih »Glasbene Matic«, kakor hitro bo »Trgovski dom« v Gorici popravljen. Za pevski zbor vlada veliko zanimanje med učiteljsvom. Pevovodji tov. Paljku se je istega dne prijavilo že lepo število tovarišic in tovarišev. Skupne vaje bodo enkrat na mesec v Gorici.

Prešlo se je k raznim predlogom.

Tov. Reja naznani, da se je do sedaj nabralo pri utržitih učit. plač za učit. knjižnico 5332 L ter predlaga, naj bi se iz tega zneska naročilo za vsako šolo v okraju po en vezan izvod »Novega roda.«¹⁾ (Sprejeto).

Dalje poziva tov. Reja šol. voditelje, naj sporoče še v tem mesecu (januarju) okraj. šol. svetu, da so pri kraju z zneskom za ogrevanje šol. prostorov in naj se takoj nakaže nadaljni znesek za ogrevanje in snazanje.

V tem pogledu napravi tudi učit. društvo potrebne korake, ker sicer se bodo morale šole zapreti.

Na predlog tov. Paljka se odloči iz društvene blagajne »Zveznemu zboru« v Trstu 100 lir podpore.

Tov. Močina nasvetuje, naj se pokloni učitelj. društvu po deputaciji vice-gener. komisarja v Gorici, to zahteva uljudnost.

K sklepu poroča tov. predsednik Križman, da bodo vsi oni tovariši, ki so optirali, gotovo sprejeti kot ital. državljani. Njih mesta, ki so razpisana, ne bodo oddana, dokler ne bo njih vprašanje rešeno. — S tem je bilo zborovanje zaključeno.

Prihodnje zborovanje se vrši 2. marca t. l.

Po zborovanju se je zbralo učiteljsvo k skupnemu obedu, kjer so se reševala še razna važna vprašanja. Med obedom je razveselil s svojim obiskom učiteljsvo predsednik »Zveze« tov. Germek v spremstvu dveh tovarišev iz tržaške okolice, ki so bili prav pristržno pozdravljeni. V resnici bil je ta dan lep učiteljski praznik in prav bi bilo, da bi se bolj pogostoma shajali k takim sestankom, kjer si črpamo novih svežih moči in se ob enem zvedrmo in razveselimo.

R.

¹⁾ Vse? O Mosconijevih »komisijah« nismo vsi enega mnenja!

²⁾ Prosim o tem podrobnega stvarnega poročila!

³⁾ Kaj pa z obnovo učiteljske knjižnice? Ur.

Iza lupoglavske skupštine. Kako več javismo, predsedništvo »Jugosl. učit. društva« u Pazinu moralo se je opravičati Civil. komisarijatu zato, što je skupština tobož raspravljala i stvarala zaključke političke i agitacione naravi. Iza našeg podneska i razjašnjenja stvar se je poravnala i slegla.

No ipak ne mirovasmo, dok ne izrazimo na nadležnom mestu začudjenje, otkod dolaze krive informacije. Dobismo odgovor, koji nas je nemalo presenetio, da su u pokrajnoj sobi za vreme zborovanja bila dva fašista.

Molimo kolege, da nam stvar razjasne. —

Pozivljem ovime odbornike »Jugosl. učit. društva« na odborsku sednicu što će se obdržavati u četvrtak dne 26. tek. mes. febrara u 9 sati u Pazinu. Molim da dodjete svi u potpunom broju. —

Predsednik.

Glavna godišnja skupština učiteljskoga društva za politički kotar Volosko-Opatija obdržavat će se dne 26. januara 1922. u 9½ sati prije podne u prostorima pučke škole na Matuljima.

Preporuča se svim društvenim članovima da ne uzmanjkaju prisustvovati ovoj glavnoj godišnjoj skupštini.

Upravne volitve. Tolminski tovariši so napravili sledeći protest:

Civilni komisarijat za tol. pol. okraj v Tolminu. S kraljevim odlokom so se uveljavili predpisi za upravne volitve tudi na novo priključene dežele. Iz objavljenega tozadevnega volilnega zakona se razvidi, da je ljudskošolsko učiteljsvo oropano pasivne volilne pravice. Ta utesnitev državljskih pravic učiteljsva se pa nikakor ne dá spraviti v sklad z duhom napredujoče demokratizacije vse javne uprave. Zategadelj je odbor tol. uč. društva v svoji seji dne 4. t. m. soglasno sklenil najodločnejše protestirati proti tej utesnitvi državljskih pravic, ki si jih je bilo učiteljsvo pod bivšim režimom priborilo in nemoteno uživalo.

Tol. uč. društvo pri Sv. Luciji, 4. XII. 1921

Rakovšček,

Ana Gerželj,

»Novi rod« v šoli. Uprava »Novega roda« poroča, po sklepu delegacije v Vipavi in odseka na Opčinah, o stanju naročeb na posameznih šolah v evidenčne in vzpodbujajoče svrhe odborov okr. učit. društev sledeče: Število naročnikov ni doseglo dosedaj višine števila lanskkih naročnikov. Do 17. t. m. je bilo naročenih 2760 izvodov. Med naročniki je precej takih, ki niso v zvezi s šolo. »Novi rod« so dosedaj naročile naslednje šole (zraven je označeno število naročenih izvodov):

Avče 9, Boršt 33, Barkovlje 36, Bukovo 6, Bukovica 20, Bilje 5, Bukovje 2, Brje p. Komen 4, Boljunec 10, Cerovo p. Steverjan 5, Cerkno 20, Čepovan 12, Črni vrh 8, Dornberg 60, Dutovlje 25, Deskle 13, Dobravljje 25, Devinsčina p. Prosek 15, Dol p. Ajdovščina 3, Gaberje p. Štanjel 2, Gorenjopolje p. Ložice 12, Hrpelje 6, Harije pri Ilir. Bistrici 10, Hrenovice pri Postojni 3, Mešč. Idrija 108, Idersko 16, Kozana 7, Kubed 7, Katinara 50, Kopriva 3, Komen 61, Kamno 4, Kobarid 25, Kamnje 2, Kronberg 2, Lože pri Vipavi 1, Lig-Kanal 2, Lokavec-Ajd. 40, Ložice-St. Vid 3, Logje 10, Ložice-Kanal 5, Lokovec-Čep 3, Lokve-Trnovo 3, Materija 20, Miren 40, Mavhinje 1, Nabrežina 50, Novaki p. Cerkno 11, Nadanjeselo 20, Ostrožno brdo 3, Orehek 4, Otlica 5, Obrov 1, Ozeljan 34, Podbela 10, Plave 10, Mešč. Postojna 67, Poničke-Slap 7, Podkraj 4, Podsabotin 6, Prem 8, Podgora 14, Prosek 55, Povir 20, Pasjak 3, Podgrad v Istri 6, Lj. Postojna 26, Podmelec 24, Podbrdo 11, Podraga 5, Rihemberk 50, Ravno 12, Repentabor 5, Ricmanje 47, Rakitovec 9, Renče 73, Rojan 85, Sp. Idrija 25, Strmec 5, Slap 2, Sobonje-Istra 7, Sebrljak 2, Sveto-Komen 13, Sovodnje 18, Studeno 6, Senožeče 10, Sv. Barbara 5, Suhorje 2, Sv. Lucija 20, Sezana 40, Staroselo 12, Skopo 1, Šmartno-Kojško 42, Št. viška gora 3, Škofije-Plavje 13, Šmihel 2, Škedenj 105, Sempolaj 35, Št. Peter na Krasu 39, Tomačevica 5, lj. Tolmin 42, mešč. Tolmin 17, Truške 10, Trnovo pri Ilir. Bistrici 29, Trebče 38, Trnovu pri Kobaridu 4, Sv. Jakob v Trstu 350, Ubelsko 15, Vrsno 5, Vrtojba 36, Vrdela 102, Vižovlje 19, Velikidol p. Komen 3, Vipava 20, Vrbovo 16, Zalašče 23, Zakojca 6, Zakriž 2, Zadlog 3, Zgonik 47, Zaga-Srpenica 2, Movraž-Buzet 10, Planina-Vipava 2.

Končno naj bodo opozorjeni(e) tovariši(ce), da mora biti po sklepu soc.-izobraž. dseka na Opčinah, katerega smo postavili namesto sebe in katerega sklepi so potem naši sklepi, vsak razred naših šol naročen na najmanj 5 izvodov «N. roda»; drugače bo list v breme, ker je treba razprodati vsaj 3200 izvodov, da se vzdržuje sam.

«Pevski zbor Zveze». Zvezin pevski zbor se iz praktičnih ozirov in zaradi stroškov razdeli v štiri enote: v tolminski, goriški, postojnski in tržaški pevski zbor. Ti društveni zbori se bodo učili ene in iste pesmi ter bodo nastopali lahko tu pa tam kot samostojni zbori pod vodstvom pevovodje svojega okraja. Razen tega se bodo učili tudi a capella zbori, ki bi služili posameznim uč. društvom o priliki sestankov, konferenc itd. Posredno bi zборе vodil «Zvezin» pevovodja, ki bi direktno učil posamezne zборе en-

krat na mesec (februarja dvakrat) v Tolminu, Gorici, Postojni in Trstu. Vsaka dva meseca pa bi imeli vsi zbori skupno vajo združeno s koncertom v večjem obsegu.

Prva taka skupna vaja in koncert se je določil za dan 30. aprila v Gorici.

Vsako pevsko društvo je dolžno prirediti na leto dva koncerta ali družabna večera v prid «Zvezinem zboru».

Pevovodje posameznih pevskih zborov naj javijo (gdč. Anici Čokovi Trst, Risorta 3.) čas in kraj prve vaje. Goriški učiteljski zbor se pa naj odloči, ako misli skupno delati ali ostati še nadalje separiran.

Za pevke in pevce okrajev Trst, Sežana in Istra se prva vaja določi nepreklicno za 5. februarja v Šklednju ob 10. (v dvorani gospodarskega društva).

ŠOLSKE VESTI.

Ne valja! Neko predlaže u «Puč. Prijatelju», da bi donášao ovaj list prilog za decu pod naslovom «Mali Istranin». Mi ne odobravamo ovog naslova, pošto smo protivnici ovog nepotrebnog i neumesnog isticanja provincijalizma. — Sada opet izlazi novi kalendar «Istranin», trudom došto hrv. izdavača i suradnika. Današnji naši gospodari i sogradnjani sa svoje strane u Izvesnu svrhu tvrde nama od vajakada, a osobito sada prigodom popisa pučanstva, da smo mi Jugosloveni Istrani, a prema tomu prekrstili nam jezik «istarskim dijalektom». — Isto tu se nadjoše i nehotice složni oba narodnosna protivnika.

«Canzoniere». Bit će da su sve hrv. škole Istre primile sa strane svojih opć. glavarstva, ovako privatno i bez ikojeg dopisa i naredbe, u pet svezaka «Canzoniere per le scuole popolari della Venezia Giulia — compilato da Salvatore Dolzani». Svaki sveščić nosi na prvome mestu: Il canto degli Italiani (Inno nazionale), Inno di Garibaldi, koji svršava refrenom: Va fuori d'Italia, va fuori starnier; te treću La bandiera tricolore. — U koju svrhu bi poslan ovaj Canzoniere hrv. učiteljstvu? Mi to do sada ne znamo, pošto, kako rekosmo, ništa službena o tome ne primiši naše škole. Ali naprotiv poznata nam je praksa: proturati nešto nekamo ovako ispod ruke računajući uvek na slabe elemente.

Mi ipak držimo, pošto ne ćemo da budemo zlobni, da je ova pevanka određena jedino za talijanske pučke škole naše pokrajine, što drukčije ne može da bude, a da je poslana dobrotom i hrv. učiteljstvu u Istri jedinom nakanom, da se upozna s ovim pesmama, koje su oduševljavale podjarmljene Italijane u borbama za svoju narodnu slobodu i jedinstvo terajući namestnike tudjince (Avstrijance) iz Italije. —

Ustupamo i ovo pitanje našoj «Zvezi», da o njoj izreče svoju. —

Nova oziroma stara berila. Predvsem le nekaj splošnega o naših «novih» berilih. Vidi se takoj na vsej sestavitvi, da je bilo tu treba nadomestiti, rečimo najslabše z boljšim, vsaj delno boljšim. Niti v glavo pa mi ne pride misel, da bi bila nova berila le srednje dobra. De Michelijeva berila res niso ugajala že vsled mnogih slovniških in pravopisnih napak, pa tudi vsled bedaste sestave. Toda — pomisliti je treba, da živimo v zelo važnem času, v času ko se vse na svetu preobraža, ko čas s svojo veliko silo pometa raz zelenih miz raznih konferenc vse sklepe

in naklepe «vodilnih» mož za preureditev sveta. Kar šo danes sklenili, to že jutri ne velja več. In tako naša berila. Ako smo ž njimi, namreč s prejšnjimi berili potrpežli že 2 leti, bi morda še eno in med tem časom bi pa lahko postavili kaj res vrednega, da porečemo svetu, javnosti: «Evo vam naš trud!» Pa ne! Odpreš berilo za berilom — vse staro in zatopiš se morda za 50 let nazaj, ali — oh groza! tam na koncu ti zija nasproti nekaj čisto novega, naravnost groznega! Kar se je preje hvalilo, se tudi sedaj, le s to razliko, da smo pogazili vso lepoto (katera bi morala obsevatí vsa berila) ter šli v vrtnec vojne furije nam samih neznanih razmer. Drugič pa ta gorostastna cena knjig, pa ravno v času, ko čuti ljudstvo tako veliko nedostajanje denarja. Mislim, da bi vsak učitelj rajši pretrpel disciplinarno preiskavo, kakor pa še enkrat prodajal berila, kajti tu te vedno zbada ljudstvo, a tam te kmalu oglodajo.

Laški, trdovezani abecedniki stanejo le 3 L, pa so zraven tega večji in lepši po vsebini in papirju. Kaj je treba učitelju popusta, ko ga pa v resnici ne bo, kajti vesel bo, ako bo spravil vsotico za poravnavo resničnega dolga. Popust naj bi se poznal pri cení podrobne razprodaje. In kaj misli ljudstvo? Da ga odira tvrdka? Ne temveč le učitelj! Pa pravijo, da bodo drugo leto zopet nova berila. Toda, motite se, ker se bo temu enostavno uprlo ljudstvo in menda učiteljstvo tudi, vsaj gledè razprodaje.

Zganim se in stopimo skup v posvetovanje, da ne bomo zopet storili vnebopijočega greha.

Herman Kmet.

Nova čitanka. Izašla je prof. Cronia «Početnica ili Prva čitanka za opće pučke škole» pod krasnim naslovom: Na rodjenoj grudi. —

Iz službenog dopisa razabiremo, da je Gen. Civ. Komisarijat okružnicom od 18. oktobra 1921. odredio, da se za tekuću škol. godinu uvedu sve čitanke prof. Cronia iz Zadra, koje će za par dana izaći, a ovo radi pomanjkanja drugih čitanaka potvrđenih od Ministarstva javne obreke. —

Prva Početnica stoji proširano L 3.50, a tvrdo uvezana L 4.50 — Bogato je ilustrovana; imade 68 slika. Broji 82 stranice. Vezbama malih i velikih slova dodana su 44 stiva. — O ovoj Početnici mi ćemo prigodom opširneje progovoriti; za danas ćemo samo naglasiti, da je za naše hrv. škole Istre preteška i preskupa, te da je sastavljena za hrv. škole Dalmacije. Sve slike ne odgovaraju svrsi, dapače otešćavati će detetu poimanje i zapamćenje slova. — Inače je Po-

četnica ugledna izvanjstvom, papiróm, tiskóm, a osobito slikama.

Učiteljstvu Istre javlja se ovime, da se Rajčičeve brošure-čitanke mogu uz cenu od jedne lire i 20 cen. po komadu nabaviti u knjižari **Ivana Novak u Pazinu**.

Istodobno umoljavaju se svi hrvatski učitelji i učiteljice te svećenici u Istri, e bi se zauzeli, da te brošure nabave navlastito deca u onim krajevima, gde

su naše škole zatvorene, a da ta nesrećna deca bar ne zaborave čitati u svome jeziku.

V sužnost. Tržačani smo pač srećni. Po uvedbi specijalistov za italijanščino, gre lepo dalje. Po italijanskih katalogih, italijanskih dnevnikih, italijanskih ur-nikih, smo dobili še italijanska izpričevala. Samo številke nam je milostno pripušćeno, da si jih mislimo tudi v slovenskem jeziku. Pohlevno čakamo, da nam še šole zaprejo. — Naše učiteljsko društvo ne reče ne bev ne mev. —

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Marija Kmetova: Helena. Zvezna tiskarna v Ljubljani je minulo leto izdala in založila «Heleno» kot snopič «Narodne knjižnice». Že to dejstvo dokazuje, da mora imeti knjiga literarno vrednost; saj je smoter vsem sličnim «knjižnicam» izdajanje res vrednih književnih del.

Ko sem prečitala to povest, sem se nehote spomnila «Zapiskov Tine Gramantove». Po hudih duševnih viharjih zaključila Helena življenje z mirno resignacijo, s kesom in pokoro, z odpušćanjem svojim sovražnikom, z zaupanjem v Boga — Tina Gramantova in mož strneta vse svoje bridkosti in ideale v udobno rodbinsko življenje in umetniško domoljubno delo. Moderni kritik se bo ob takem koncu cinično nasmehnil, češ: neokusno, neestetično, omedno, starinsko. Marsikdo pa se bo zadovoljno oddahnil in se vdal dobrodejni misli; zakaj kljub vsej življenjski rafiniranosti je vendar ostala v nas še korenina prirodne dobrote in strogosti: podzavestno triumfira moralna poštenost, ki zahteva kazen za vsak prestopok in odobravanje za vsak plemenit korak. Helena pripozna svoj greh. Kakšen greh? poroče kdo: to vendar ni greh, to je duševni razvoj, to je potreba izobražene, čustvene in ranjene duše! Zakaj pa vidi Helena v ljubezni in poizkušenem samomoru greh? Ali morda zato, ker ni njena duševna mati — pisateljica dejansko doživela tega prestopka, temveč ga le sodi — ali pa zato, ker spada po splošnem zdravem moralnem presojanju vsako slično postopanje eoipso med kriva pota? — Razmerje med Heleno in ljudmi pa se mi zdi neresnično in nedosledno.

V tem pogledu je njena osebnost pomanjkljivo očitana. Vidimo jo le kot ženo in sinaho, kot gospodinj in vaščanko pa se nam pokaže le takrat, ko pripoveduje, kako jo obsojajo in zaničujejo. Dejanje in nehanje vsake osebnosti pa nikakor ne temelje le na njenem razmerju do ene osebe, temveč je vedno produkt raznih življenjskih vplivov in odnošajev. Da jo obsoja tašča, je umevno; da jo zaničuje mož, tudi; nikakor pa ne, da jo črte posli in drugi ljudje. Ti niso ž njo v taki zvezi in jo zato ne sodijo s stališča moža in matere. Posli ne zaničujejo gospodinje, če ni dobra žena ali delavna, temveč le, če je do njih neprijazna in skopa. Ravno tako sodijo tudi sosede. Bogatinu odpuste lenobo in nezvestobo in še marsikaj, ne odpuste mu pa odurnosti in skoposti. Iz Helenine čustvenosti pa moramo vsekakor sklepati, da je z ljudmi prijazna in radodarna. Ljudski razum to gotovo bolj obsoja Rezo-prešestnico kot pa Heleno-ženo, zlasti, ker ne vedo za njeno ljubezen v Trstu. Prav pravi starka, zastopnica javnega mnenja: «... ni prav, da trpite greh v hiši!... O, Jožetu se bo pa že plačalo, že, prav gotovo!»

Kako pa sodijo o njenem bivanju v Trstu in poizkušenem samomoru: «Saj ste bili tudi vi napak storili takrat, zelo napak, a vse, kar je prav. Reva, smilite se mi.»

Helena je tipična slovanska duša: ko ne vidi več nikjer pomoči in tolažbe, pa se zateče v mistični svet — k Bogu. Drugi bi se maščeval, bi si vzel življenje iz obupa. Morda je to večje junaštvo, toda naši duši je tuje in zoperno: v zavetju mistike in Boga pa podzavestno čutimo zmagu dobrote. — Ker pa je to zaupanje v božjo silo le plod popolne onemoglosti, ne pa produkt zdrave sile in razuma, zato ni ta vera izraz junaškega, trdnega zaupanja in globokega miru, temveč le topa onemogla resignacija. «Meni pa je vseeno: bodi zima, bodi pomlad, bodi poletje ali jesen», so zadnje besede Helenine. Prešeren, Levstik, Aškerc, ki so se uklonili božji nadmoči: ali so to junaški, odločni propovedniki Boga?

Jezikovna stran knjige je neoporečna. Slog krasen, opisi živi. Poglejmo samo prizor iz detinske dobe: «Velika noč je bila takrat in sedela sem na zapečku, v vsaki roki sem imela velik kos potice in sem bingljala z nogami in veselo gledala staro stensko uro, ki je imela leseno kolesje...» Dialogi so gladki in naravni, da kar izzivajo drug drugega. V jezikovnem pogledu lahko stavimo Kmetovo v vrsto Stritarja, Fr Levstika, Trdine, Tavčarja, Župančiča in Cankarja. Tak jezik pa more pisati le oni, ki temeljito in znanstveno pozna eno izmed naših središčnih narečij: gorenjsko ali dolensko. Duh vsakega jezika je pristen le v središču naroda; po obmejnih krajih pa prevladuje duh sosednega jezika. Kmetovi moramo priznati, da obvlada naš jezik kakor malokdo.

P. Hočevarjeva.

Knjige slovenske šolske Maticе, ki izidejo v najkrajšem času, so: **Pedagoški zbornik** (164 str. uredil K. Ozvald), **Telovadba II. del** (s 47 slikami in mnogimi načrti — 112 strani, spisala dr. Pivko in prof. Schaupt); **Posebno ukoslovje pouka v elementarnem razredu osnovnih šol** (76 strani, spisal Fr. Fink.) Na-ročnina za vse tri knjige je 8 dinarjev.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prijatelj Guštinčič je v «Delu» 12. t. m. čvrsto obdelal «Učiteljski list». V listu je baje zvenkljanje lepih besed, formalističen verbalizem in podobno. Kaj naj rečem, če se mi je nedavno očitala ena sama fraza, ki ni bila sicer še toliko rovtarska? Bo menda le bolje, če grem s sotrudniki, ki jih pravzaprav ni niti za silo, svojo lastno pot. Resnica je namreč in priznal jo bo tudi G., da je «Učiteljski list» tudi idejno vendarle ves drugi kot je bil, da o «meglenosti» niti ne govori ne.

J. P.